

Version 1.0

Hantering av brandfarliga kemikalier inom hygien för vanliga verksamheter i det systematiska brandskyddsarbetet

Att hantera brandfarliga kemikalier, såsom etanolbaserad handdesinfektion, kräver särskild uppmärksamhet inom det systematiska brandskyddsarbetet (SBA). Det är viktigt att identifiera och dokumentera alla brandfarliga produkter som används i verksamheten. Produkter som klassificeras som brandfarliga är märkta med symbolen "flamman" på etiketten, vilket indikerar att de har en låg flampunkt och därmed utgör en brandrisk. Det är därför avgörande att förvara och hantera dessa produkter enligt gällande säkerhetsföreskrifter.

Många verksamheter har sedan pandemins start börjat använda handdesinfektion på arbetsplatserna för att minska smittspridning och sjukfrånvaro. De flesta köpte initialt traditionell handsprit för att "sprita" händerna. Många verksamhetsutövare missade riskerna som är kopplade till produkten och därför har den inte tagits upp i det systematiska brandskyddsarbetet.

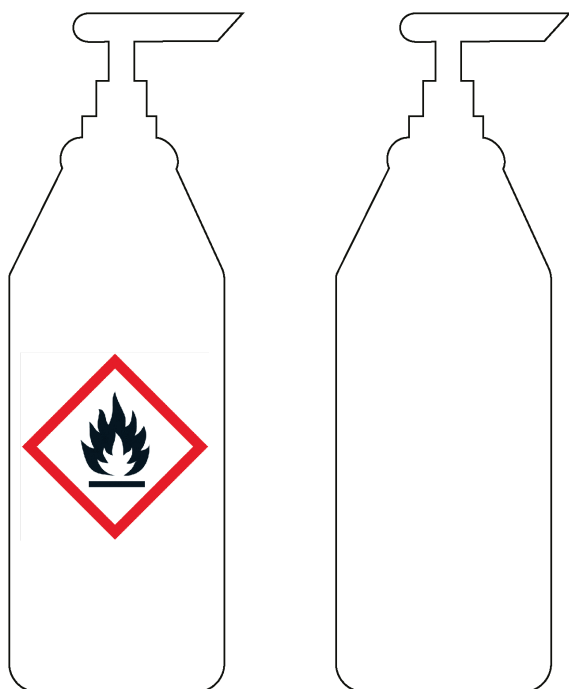
Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen har nyligen ändrat terminologin från "handsprit" till "handdesinfektion", då det numera finns flera alternativ för att desinficera händerna som ej är etanolbaserade.

Denna förändring är viktig för det systematiska brandskyddsarbetet, eftersom tidigare "handsprit" alltid kan betraktas som brandfarligt, medan 'handdesinfektion' både omfattar etanolbaserade produkter och alternativ som inte är brandfarliga.

För verksamheternas SBA bör därför termen "**brandfarlig** desinfektion" användas för att tydligt definiera att det är en hygienprodukt som är brandfarlig.

Produkter som inte klassificeras som brandfarliga saknar symbolen flammen.

Observera att det är märkningen av en produkt som är vägledande gällande om produkten utgör fara. Dvs samma typ av förpackning kan användas för både brandfarliga och ej brandfarliga produkter.

För verksamheter som hanterar brandfarliga vätskor kan det krävas tillstånd från kommunen, beroende på mängden som hanteras. Oavsett om tillstånd krävs eller inte, är det viktigt att följa de föreskrifter som gäller för säker hantering av brandfarliga vätskor. Detta inkluderar att ha tydliga rutiner för förvaring, användning och avfallshantering, samt att säkerställa att personalen är utbildad i hur dessa produkter ska hanteras på ett säkert sätt. [MSB](#)

Inom ramen för SBA bör det finnas en utsedd brandskyddsansvarig som ansvarar för att brandskyddsarbetet dokumenteras och underhålls. Det är också viktigt att regelbundet

genomföra riskbedömningar och uppdatera brandskyddsdokumentationen för att säkerställa att alla brandfarliga produkter hanteras på ett säkert sätt. [MSB](#)

För mer detaljerad information och vägledning rekommenderas MSB:s handbok om hantering av brandfarliga vätskor, som ger praktiska råd och exempel på hur säker hantering kan implementeras i verksamheten.

När en verksamhet väljer att använda etanolbaserade produkter (t.ex. traditionell handdesinfektion med hög alkoholhalt) istället för alkoholfria alternativ (t.ex. vattenbaserade, icke-brandfarliga lösningar), ska detta dokumenteras och hanteras i det Systematiska brandskyddsarbetet (SBA).

Följande punkter bör framgå i SBA-dokumentationen:

1. Motivering till val av etanolbaserad (brandfarlig) produkt

Trots att det idag finns ett antal alkoholfria och icke-brandfarliga alternativ för handdesinfektion på marknaden, används i dagsläget en etanolbaserad produkt i verksamheten. Anledningen kan ex vara att den aktuella produkten är en del av upphandlat sortiment hos den nuvarande leverantören av förbrukningsmaterial. De alkoholfria alternativen är kanske för närvarande inte tillgängliga genom denna leverantör, vilket gör det svårt att byta produkt utan att göra en upphandling eller byta avtal.

Verksamheten ser dock över möjligheten att:

- Lägga till en ny leverantör som erbjuder alkoholfria desinfektionslösningar.
- Inkludera alkoholfria alternativ i kommande upphandlingar.
- Säkerställa att brandsäkerhet prioriteras vid framtida inköpsbeslut.

Det kan föreligga **specifika krav från verksamheten**, exempelvis vårdprotokoll, nationella eller regionala riktlinjer som förutsätter användning av desinfektionsprodukter

med viss alkoholhalt. Dessa krav kan i dagsläget utesluta vissa alternativa produktlösningar.

Det är dock viktigt att betona att vissa verksamhetsmiljöer inte tillåter användning av etanolbaserade produkter – exempelvis i en tryckkammare på ett sjukhus där brandrisken är förhöjd. I sådana miljöer ska istället **icke-brandfarliga alternativ användas** i enlighet med säkerhetskraven. Dessa produkter kan uteslutas helt ur SBA om de är icke-brandfarliga.

Produkterna används i miljöer där temperaturen **kan understiga 0 °C**, till exempel vid uttryckningar, ambulanstransport eller vård utomhus. För att bibehålla vätskans funktionalitet krävs en viss andel etanol för att undvika att produkten fryser.

2. Produktinformation och klassificering

- Namn på produkten/-erna.
- Alkoholhalt (t.ex. ≥70 % etanol).
- Klassificering enligt CLP-förordningen ex. H225
- Säkerhetsdatablad ska finnas tillgängligt och uppdaterat.
- Synlig varning för brandfara
  - Om dispensern innehåller en brandfarlig vätska, måste det vara lätt att se och förstå att produkten är brandfarlig. Detta kan göras genom att applicera varningsmärken och symboler på själva dispensern, så att användaren omedelbart kan identifiera riskerna.

3. Riskbedömning

- Risker kopplade till:
  - Brand och explosion.
  - Förvaring i utrymmen med värme, gnistor eller öppen låga.
  - Hantering i närheten av elektrisk utrustning.
  - Gnistbildning av statisk elektricitet
  - Öppen hantering av brandfarlig vätska (påfyllning)

- Tömning av behållare för att de ska bli droppfria (öppnade förpackningar)
  - Hantering som avfall
-
- Risk för antändning vid användning av sprit i kombination med värmekällor. (Tex. stearinljus vid jul)
  - Om produkterna transporteras inom verksamheten bör riskerna bedömas, särskilt under sommaren när MSB varnar för att förvara traditionell handsprit i bilen på grund av den ökade risken för brand.
  - Om verksamheten köper in större volymer av brandfarliga kemikalier vid en pandemi bör det bedömas som en ökad risk
  - Jämförelse med risknivån om alkoholfria alternativ skulle användas.

4. Förvaring och hantering

- Förvaring i ventilerade, skyddade utrymmen – gärna brandsäkra skåp eller skåp märkta för brandfarliga varor.
- Maximal mängd som får förvaras i lokalen enligt MSB:s regler lokal myndighets regelverk.
- Åtskillnad från värmekällor, elskåp, tändkällor eller brandfarliga gaser.
- Rutiner för påfyllning, hantering.
- Rutiner för att hantera produkter som förbrukats som farligt avfall alternativt göra behållarna droppfria

5. Utbildning och instruktioner

- Personal ska informeras om:
  - Riskerna med brandfarlig vätska.
  - Säker hantering och användning.
  - Rutiner vid spill eller brand.

- Rutiner och instruktioner ska finnas lättillgängligt och vara uppdaterade.

6. Brandskyddsåtgärder

- Släckutrustning anpassad för brandfarlig vätska.
- Ventilation där produkten används ofta.
- Utrymningsvägar ska inte blockeras av desinfektionsstationer.
- Rutiner för kontroll av dispenserplacering så att de inte bidrar till brandspridning.

7. Dokumentation och uppföljning

- Dokumentation av genomförd riskbedömning och val av produkt.
- Kontrollpunkter i SBA för regelbunden granskning av:
  - Produktförbrukning.
  - Efterlevnad av förvaringsrutiner.
  - Eventuella incidenter.
- Övervägande om och när övergång till alkoholfria (ej brandfarliga) alternativ kan ske.

8. Avvikelser

Avvikelser bör dokumenteras och hanteras i SBA som incidentrapporter.

Exempel på avvikelser dokumenterade i Sverige:

- Arena i Malmö förvarar 2 pallar brandfarlig handdesinfektion utan tillstånd under internationellt musikevenemang

- Nöjespark i Göteborg köper in 12 000 liter brandfarlig handdesinfektion men saknar tillstånd för halva volymen
- Städbolag förvarar brandfarliga kemikalier utan dokumentation på kontor och får anmärkning av ISO certifierande organ
- Myndighet som arbetar med Arbetsmiljö har inte dokumenterat brandfarorna med brandfarliga kemikalier i sitt SBA
- Riksdagen hanterar brandfarliga kemikalier utan märkning i kammaren
- Märkning av brandfara på dispensers som innehåller brandfarlig desinfektion fattas på dispensers på skola i Karlstad
- Storbank förvarar pallar med brandfarliga handdesinfektion under kontoret som ligger i ett stort köpcentrum
- Lastbilstransport med handsprit börjar brinna under färd, föraren klarar sig men branden sprider sig till intilliggande skog
- Elever tänder eld på lärare med handsprit
- Skola antänds med hjälp av handsprit
- Miljödomstol hanterar farligt avfall som ofarligt avfall genom att slänga ej droppfria förpackningar i plaståtervinningen istället för att hantera dem som farligt avfall

Lagrum att ta hänsyn till

Lagen om skydd mot olyckor (LSO)

- Huvudlagstiftningen som styr ansvar för brandskydd.
  - 2 kap. 2 § LSO – fastighetsägare och verksamhetsutövare ska vidta skäliga åtgärder för att förebygga brand och för att hindra eller begränsa skador till följd av brand.

MSB:s föreskrifter och allmänna råd

- MSBFS 2014:3 – föreskrifter om brandfarliga och explosiva varor.
- MSB:s vägledningar om SBA – praktiska råd och tolkningar av hur SBA bör bedrivas.

- SRVFS 2004:3 Allmänna råd och kommentarer om systematiskt brandskyddsarbete
- Det är lokala räddningstjänsten som gör tillsyn enligt LSO och kontrollerar att SBA bedrivs i enlighet med lagen.
- De kan förelägga verksamheter att förbättra sitt SBA, t.ex. om förvaring av brandfarliga vätskor sker olämpligt.

Viktigt att tänka på – koppling mellan SBA och SAM

Observera: Kemiska riskkällor, inklusive brandfarliga vätskor såsom etanolbaserad handdesinfektion, ska inte enbart dokumenteras inom SBA, utan även ingå i det Systematiska Arbetsmiljöarbetet (SAM) enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter, främst:

- AFS 2001:1 – Systematiskt arbetsmiljöarbete
- AFS 2011:19 – Kemiska arbetsmiljörisker
- AFS 2014:43 – Hygieniska gränsvärden

Konsekvenser för SAM:

- Riskbedömning av exponering för brandfarliga ämnen (t.ex. inandning av ångor från etanol).
- Säker hantering och skyddsinstruktioner till personal som använder eller är i närheten av produkten.
- Arbetsmiljöåtgärder ska omfatta både kemisk påverkan och brandrisker, särskilt vid höga användningsnivåer eller dålig ventilation.

Samordning mellan SBA och SAM

- Brandskyddsbedömningar och åtgärder som rör brandfarliga vätskor bör samordnas mellan brandskyddsansvarig och arbetsmiljöansvarig.
- Dokumentation från riskbedömning inom SBA bör bifogas eller refereras i arbetsmiljödokumentationen (och vice versa).
- Vid skyddsronder bör brandrisker och kemikaliehantering kontrolleras ur både brandsäkerhets- och arbetsmiljösynpunkt.

Vi rekommenderar att en **brandkonsult** anlitas för att få hjälp med att upprätta ett korrekt **SBA**. Detta dokument är tänkt som ett stöd, då vi har noterat att många verksamheter har förbisett farorna med **hygienprodukter** som är brandfarliga, trots att de används i ett gott syfte.